

דוח מבקר המדינה | אדר התשפ"ג | פברואר 2023

צבא ההגנה לישראל

היבטים בבניין הכוח של מערך השריון

היבטים בבניין הכוח של מערך השריון

רקע

מערך השריון הוא מרכיב מרכזי במאמץ התמרון של צה"ל בשדה הקרב, בהביאו לידי ביטוי את השילוב בין ניידות לכוח האש של טנקי המרכבה, שהם מהמתקדמים בעולם מהבחינה הטכנולוגית. ההסתמכות על הטנק כמרכיב מרכזי בלחימה מצריכה הן רמת כושר מבצעי¹ גבוה של הלוחמים והמפקדים - מבחינת ההכשרות והאימונים, והן רמת כשירות² גבוהה של הטנק, מהבחינה הטכנית, בדגש על זמינות החלפים. במסגרת התוכנית הרב-שנתית (תר"ש) "תנופה" של צה"ל לשנים 2020 - 2024 הוחלט על היקף סדר כוחות (סד"כ) הטנקים. בהתאמה, נסגרו יחידות שריון מסוימות. בד בבד מתחדש סד"כ הטנקים שנתר בצה"ל.

נתוני מפתח

זה כ-6 שנים

לא הציגו שרי הביטחון לממשלה את נושא כשירות מערך המילואים, ובכלל זה את נושא מערך השריון במילואים (משנת 2016 ועד שנת 2022)

פעולות הביקורת

בחדשים פברואר עד יוני 2022 (מועד סיום הביקורת) בדק משרד מבקר המדינה היבטים בבניין הכוח של מערך השריון. בביקורת נבדקו נושאים אלה: הצגה לממשלה של סד"כ הטנקים במערך השריון במילואים וכשירותו; חלפים לחירום לטנקים; מאמן צוות טנק. הביקורת נעשתה בעיקר בצה"ל - בזרוע היבשה (ז"י), במפקדת קצין שריון ראשי (מקשנ"ר), בחטיבה הטכנולוגית ליבשה (חט"ל), במרכז הלאומי לאימונים ביבשה (מל"י), בחטיבות טנקים; באגף המבצעים; באגף תכנון ובניין כוח רב-זרועי (אג"ת); באגף המודיעין, בזרוע האוויר והחלל; במשרד הביטחון - במנת"ק ובמינהל למחקר, לפיתוח אמצעי לחימה ותשתית טכנולוגית (מפא"ת); ובמטה לביטחון לאומי שבמשרד ראש הממשלה (מל"ל).

- 1 כושר מבצעי - כושרם ומוכנותם של גוף צבאי, של כלי ירייה וכיו"ב למלא ביעילות מטלות מבצעיות. המילון למונחי צה"ל.
- 2 כשירות - הכושר הדרוש למלא משימה כלשהיא או להגשים דבר מה. לדוגמה: ימי מילואים, שעות מנוע, מקדמי תחמושת והפשרות כלי רכב הם רכיבי תשומה עיקריים לשמירת כשירות במילואים. המילון למונחי צה"ל.

ועדת המשנה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת החליטה שלא להניח דוח זה במלואו על שולחן הכנסת אלא לפרסם רק חלקים ממנו, לשם שמירה על ביטחון המדינה, בהתאם לסעיף 17 לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב].

תמונת המצב העולה מן הביקורת

הצגת היקף סד"כ הטנקים בחטיבות המילואים לממשלה - במהלך שנת 2020 החלה לצאת לפועל התוכנית לקביעת היקף סד"כ הטנקים, בלא ששר הביטחון הציג זאת מראש לוועדת השרים לענייני ביטחון לאומי כדי שתבחן את הצורך בכך, ושלא בהתאם לנקבע בחוק שירות המילואים ולסיכום הדיון של ראש הממשלה מינואר 2020. בישיבת ועדת השרים בנובמבר 2020, שבה הוצג היקף הסד"כ לאחר שהשינוי בוצע, לא נתבקשו השרים לאשר זאת.

הצגת כשירות מערך השריון במילואים לממשלה - הגם שחוק שירות המילואים מחייב את שר הביטחון להציג את רמת הכשירות של מערך המילואים לממשלה אחת לשנה, משנת 2016 עד שנת 2022 לא הוצגה לממשלה רמת הכשירות של מערך השריון במילואים.

עיקרי המלצות הביקורת

על שר הביטחון לוודא כי כל קביעה בהיקף מערך המילואים, ובכלל זה במערך השריון, מובאת לאישור הממשלה קודם שהיא מבוצעת בפועל, וכמו כן, מדי שנה עליו להציג לממשלה את רמת הכשירות הנדרשת של מערך המילואים, ובכלל זה של מערך השריון. על המל"ל לוודא שנושא זה נכלל בסדר יומה של הממשלה מדי שנה. זאת, על מנת להבטיח כי רמת המוכנות של צה"ל למלחמה הובאה לידיעת הממשלה וכי היא תוכל להביאה בחשבון במסגרת קבלת החלטות בעניין מהלכים צבאיים ובעניין אישור תוכניות רב-שנתיות ותקצובן.

סיכום

בביקורת נמצא כי צה"ל הציג לממשלה בדיעבד את הקביעה בנוגע להיקף סד"כ הטנקים, וכי במשך כשש שנים, בשנים 2016 עד 2022, לא הציגו שרי הביטחון לממשלה את מצב כשירות מערך המילואים, ובכלל זה את מצב כשירות מערך השריון במילואים.

על שר הביטחון לוודא כי היקף מערך המילואים מובא לאישור הממשלה, וכן עליו להציג לממשלה מדי שנה את רמת הכשירות של מערך המילואים. על המל"ל לוודא שנושא זה נכלל בסדר יומה של הממשלה.

